

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3145/2018. (V. 7.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó és dr. Schanda Balázs* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.21.169/2015/4/II. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó a Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.21.169/2015/4/II. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése iránt – jogi képviselő útján [Dr. Mester Csaba Ügyvédi Iroda (eljáró ügyvéd: dr. Mester Csaba), 1082 Budapest, Üllői út 46. II/17.] – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be.
- [2] 1.1. A megelőző peres eljárásban megállapított tényállás szerint az alperes egy nyilvános közösségi internetes portálon 2014. december 12-én és 2014. december 18-án egy-egy bejegyzést tett közzé. A felperes (a továbbiakban: indítványozó) e bejegyzések személyére vonatkoztatott tartalmával összefüggésben külön-külön keresetet nyújtott be, amelyet a bíróság egyesített eljárásban bírált el.
- [3] Az indítványozó kereseteiben kérte, hogy a bíróság állapítsa meg: az alperes megsértette az emberi méltóságát és a jóhírnévhez fűződő személyiségi jogát. A jogsértés megállapításán túl kérte, hogy a bíróság tiltsa el az alperest a további jogsértéstől, és kötelezze elégtétel adására oly módon, hogy a jogerős ítélet rendelkező részét tegye közzé hivatalos internetes rajongói oldalán. Kérte továbbá, hogy a bíróság kötelezze az alperest a sérelmezett bejegyzésenként 800 000 forint sérelemdíj megfizetésére is.
- [4] Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította. Ítéletének indokolásában mindenekelőtt hangsúlyozta, hogy az adott ügyben két közszereplő jogvitájának elbírálása volt a bíróság feladata. Ezzel összefüggésben utalt arra, hogy a véleménynyilvánítás körében a közszereplőknek tágabb, szélesebb a tűrési kötelezettsége, mint más személyeknek. Itt a határt az emberi méltóság sérelme jelenti.
- [5] Az elsőfokú bíróság az alperes bejegyzéseit – a Legfelsőbb Bíróság továbbra is irányadó PK 12. számú állásfoglalásában foglaltak szerint – a maguk egészében vizsgálta és vette alapul. Ehhez mérten elsőként azt vizsgálta, hogy megalapoz-e személyiségi jogsértést az alperesnek a 2014. december 12-én nyilvánosságra hozott bejegyzése, amelyben az indítványozóra „mindannyiunk életét megkeserítő pszichopata” kifejezéssel utalt.
- [6] Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az alperes a „pszichopata” kifejezés használatával azt sérelmezte, hogy az indítványozó vele szemben nagy számban indított büntető- és polgári peres eljárásokat. Az elsőfokú bíróság a „pszichopata” kifejezés jelentéséből („beteg lelkületű ember”) kiindulva, megállapította, hogy a közlés „nem vitásan meghökkentő, nyers, figyelemfelkeltő”, ugyanakkor ezzel az alperes véleményét, értékítéletét fogalmazta meg, amely személyiségi jog megsértésének megállapítására nem ad alapot. Az elsőfokú bíróság kiemelte,

hogy a felperesnek mint közszereplőnek az átlagosnál fokozottabban kell tűrnie a személyét ért kritikákat, véleményeket, értékítéleteket.

- [7] Az elsőfokú bíróság szerint nem alapoz meg személyiségi jogsértést az indítványozó által sérelmezett – 2014. december 12-én közzétett – az a közlés sem, hogy „zavaros körülmények között jutna köztévés szerződésekhez”. Az indítványozó ugyanis – a perben sem vitatottan – kötött szerződést a „köztévével”, míg a „zavaros körülmények” kifejezés egyértelműen a véleménynyilvánítás körébe tartozik, ezért ennek használatára az alperesnek a véleménynyilvánítás szabadsága alapján lehetősége van.
- [8] Az elsőfokú bíróságnak végül azt kellett vizsgálnia, hogy megalapoz-e személyiségi jogsértést az alperesnek a 2014. december 18-án nyilvánosságra hozott bejegyzésében foglalt az a kijelentése, amely szerint az indítványozó által indított peres eljárások „egy médiapszichopata jogi terrorja”. Ezzel kapcsolatban az elsőfokú bíróság rámutatott, hogy az indítványozó az utóbbi időben valóban számos büntető- és polgári pert indított az alperessel szemben, amelyet az alperes érezhet jogi terrornak. A kifogásolt közléssel az erre vonatkozó véleményét fejezte ki.
- [9] Az elsőfokú bíróság hangsúlyozta ítéletében, hogy az indítványozónak – mint közszereplőnek – az átlagosnál jobban kell tűrnie a kritikai megjegyzéseket. Utalva a 30/1992. (V. 26.) AB határozatban, a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatban, a 7/2014. (III. 7.) AB határozatban foglaltakra – kiemelte azt is, hogy fokozott védelmet élveznek az olyan értékítéletek, amelyek a közérdeklődésre számot tartó eseményekkel, személyekkel kapcsolatos véleményeket ütköztetnek, még akkor is, ha túlzóak és felfokozottak. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az adott ügyben vizsgált közlések meghökkentő, nyers, figyelemfelkeltő, vitriolos stílusú szövegek, de nem lépték át azt a határt, amelyet az indítványozónak – aki az ország egyik legismertebb, legjelentősebb mediaszemélyisége – a fokozott tűrési kötelezettség keretében még el kell viselnie.
- [10] Az indítványozó fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróság ítéletében kifejtett jogi érvekkel, így azzal, hogy a jogvitában két közszereplőnek a nyilvánosság előtt zajló vitája során tanúsított magatartásait, közléseit kellett mérlegelni.
- [11] A másodfokú bíróság ugyanakkor hangsúlyozta azt is: „kétségtelen”, hogy az indítványozó által a fellebbezésben hivatkozott „alkotmánybírósági határozatok a közszereplők fokozott tűrési kötelezettségét a közhatalommal bíró személyek körére szűkítik”. A másodfokú bíróság gyakorlata azonban következetes abban, hogy a közhatalom gyakorlásától függetlenül annak a személynek, aki nyilvánosság előtti szereplés igényével lép fel és ennek során tevékenységével, mondanivalójával jelentős hatást gyakorol a társadalomra, a közvélemény formálására, a tevékenységét érintő kritikát más személyekhez képest sokkal szélesebb körben kell elviselnie.
- [12] Megállapította továbbá a másodfokú bíróság, hogy a kereset tárgyává tett közléseket az elsőfokú bíróság helyesen minősítette véleménynyilvánításnak. Ennek vizsgálata során ugyanis nem lehetett figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a kifogásolt kijelentéseket az alperes a vele szemben tanúsított indítványozói magatartás szubjektív értékeléseként fogalmazta meg, arra reagálva, hogy az indítványozó sorozatosan büntetőeljárásokat kezdeményezett és polgári pereket indított.
- [13] A másodfokú bíróság szerint sem tartalmaz olyan sértő, lealázó kijelentéseket az alperes részéről tett véleménynyilvánítás, ami indokoltá tenné a jogvédelmet. A bíróság utalt arra, hogy a köznyelvben bevett szokás a „pszichopata” kifejezések hangoztatása annak minősítésére, amikor valaki nem azt csinálja, ami a másik félnek tetszik, vagy amit elvár.
- [14] 1.2. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában az Alaptörvény II. cikkének, VI. cikk (1) bekezdésének és a XXVIII. cikk (1) bekezdésének a sérelmét állította. Hivatkozott továbbá az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének és R) cikk (2) bekezdésének a sérelmére is.
- [15] Az indítványozó álláspontja szerint a támadott bírói döntés azért alaptörvény-ellenes, mert az eljáró bíróságok az alapul fekvő jogszabályokat nem az Alaptörvény 28. cikkében foglaltakkal összhangban értelmezték, és e körben teljes mértékben figyelmen kívül hagyták az Alkotmánybíróság gyakorlatát a véleménynyilvánítás szabadságával és az emberi méltósággal – mint konkuráló alapjogokkal – összefüggésben.
- [16] 1.3. Az indítványozó szerint az eljáró bíróságok tévesen minősítették az indítványozót olyan közszereplőnek, aki fokozottabb tűrési kötelezettséggel rendelkezik. Az Alkotmánybíróság ugyanis több határozatában rögzítette [36/1994. (VI. 24.) AB határozat, 7/2014. (III. 7.) AB határozat, 1/2015. (I. 16.) AB határozat], hogy csupán a közhatalmat gyakorló személyekkel, valamint a közszereplő politikusokkal kapcsolatban tágabb az alkotmányosan védett véleménynyilvánítás köre, mint más személyeknél. Tekintettel azonban arra, hogy az indítványozó nem

vető jog állított sérelmével összefüggésben adta elő. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint azonban az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseivel az indítványozónak önálló indokolást kell előadnia, ennek hiányában az indítvány nem alkalmas érdemi elbírálásra. Az alkotmányjogi panasz ebben a részében nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontján alapuló feltételnek.

- [22] Az Alkotmánybíróság utal arra is, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. §-a alapján az Alaptörvényben biztosított jogok védelmének az eszköze. Az indítványozó által hivatkozott egyes alaptörvényi rendelkezések [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés, R) cikk (2) bekezdés] ugyanakkor az adott esetben nem minősülnek Alaptörvényben biztosított jogoknak. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben emlékeztet arra a gyakorlatára, amely szerint csak kivételes esetekben, így a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya esetén ismeri el a jogbiztonság elvét olyan Alaptörvényben biztosított jogként, amelyre alkotmányjogi panasz alapítható {3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [14], 3195/2015. (X. 14.) AB határozat, Indokolás [29]}. Az indítványozó ugyanakkor az alkotmányjogi panaszban az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmét azért állította, mert álláspontja szerint az eljáró bíróságok az Alaptörvény 28. cikkét sértő módon, az Alkotmánybíróságnak a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos autentikus jogértelmezésétől eltérve hozták meg döntésüket. Ebben az összefüggésben azonban a jogbiztonság elve nem minősül az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának, ezért vélt sérelmére – figyelemmel az Abtv. 27. § a) pontjában foglaltakra is – alkotmányjogi panasz nem alapítható.
- [23] 2. Az indítványozó szerint az eljáró bíróságok tévesen minősítették őt olyan közszereplőnek, aki fokozottabb tűrési kötelezettséggel rendelkezik. Álláspontja szerint az Alkotmánybíróság több határozatából [36/1994. (VI. 24.) AB határozat, 7/2014. (III. 7.) AB határozat, 1/2015. (I. 16.) AB határozat] az következik, hogy csupán a közhatalmat gyakorló személyekkel, valamint a közszereplő politikusokkal kapcsolatban tágabb az alkotmányosan védett véleménynyilvánítás köre, mint más személyeknél. Az indítványozó utalt arra is, hogy a másodfokú bíróság ítéletében kifejezetten rögzítette: „kétségtelen”, hogy az indítványozó által hivatkozott „alkotmánybírósági határozatok a közszereplők fokozott tűrési kötelezettségét a közhatalommal bíró személyek körére szűkítik”.
- [24] Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel úgy ítélte meg, hogy az alkotmányjogi panasz alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vet fel, ezért az indítványt érdemben vizsgálta. Ennek során azt kellett érdemben vizsgálni, hogy az indítványozó személyét ért kritika a véleménynyilvánítás szabadságának védelme alatt áll-e, és így azt az indítványozónak tűrnie kellett-e, vagy pedig ezen közlések kívül esnek a véleménynyilvánítás szabadságának védelmi körén.

IV.

- [25] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [26] 1. Az Alkotmánybíróság az ügy érdemi vizsgálata során elsőként áttekintette a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányosan védett körét. Ennek során az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában és határozataiban foglalt elvek és alkotmányossági érvek mellett figyelembe vette az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJB) esetjogát is {61/2011. (VII. 13.) AB határozat, ABH 2011, 290, 321.; megerősítette például: 22/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [16], 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [25], 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [33]}.
- [27] 1.1. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a véleménynyilvánítás szabadsága kiemelten védett alkotmányos érték. A demokratikus jogállamokban ugyanis alapvető követelmény, hogy a társadalom valamennyi polgára szabadon fejthesse ki gondolatait, szabadon válhasson a közvélemény alakítójává. A társadalmi és politikai, vagyis a közéleti viták szabadsága és sokszínűsége nélkül ugyanis nincsen szabad közvélemény és nincsen demokratikus jogállam {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [39]}. Az Alkotmánybíróság már korai gyakorlatában hangsúlyozta, hogy a szabad véleménynyilvánítás a demokratikus közvélemény kialakításának és fenntartásának kiemelt garanciája, amely egyben a pluralizmuson alapuló társadalom nélkülözhetetlen forrása. Történelmi tapasztalat ugyanis, hogy „mindannyiszor, amikor a véleménynyilvánítás szabadságát korlátozták, sérelmet szenvedett a társadalmi igazságosság, az emberi kreativitás, csökkent az emberben rejlő képességek kibontakozásának lehetősége. A káros következmények nem csupán az individuum, hanem a társadalom éle-

tében is megmutatkoztak és az emberiség fejlődésének sok szenvedéssel járó zsákutcájához vezettek. Az eszmék, nézetek szabad kifejtése, a mégoly népszerűtlen vagy sajátos elképzelések szabad megnyilvánulása a fejlődni képes és valóban eleven társadalom létezésének alapfeltétele” [30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 170–171].

- [28] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a véleménynyilvánítás szabadsága kettős igazolással bír [7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [23]]. A véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos határait ezért úgy kell meghatározni, hogy azok a véleményt nyilvánító személy alanyi joga mellett a közvélemény kialakulásának, illetve szabad alakításának az érdekét is figyelembe vegyék [3001/2018. (I. 10.) AB határozat, Indokolás [20]–[21]].
- [29] 1.2. Az Alkotmánybíróság több mint két évtizede következetesen követett értelmezése szerint a véleménynyilvánítás szabadsága akkor követel kiemelt védelmet „amikor közügyeket és a közhatalom gyakorlását, a közfeladatot ellátó, illetve a közéletben szerepet vállaló személyek tevékenységét érinti. [...] A demokratikus társadalom létezésének és fejlődésének nélkülözhetetlen eleme [ugyanis] a közügyek vitatása, amely feltételezi a különböző politikai nézetek, vélemények kinyilvánítását, a közhatalom működésének bírálatát” [36/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 219, 228.; lásd még: 57/2001. (XII. 5.) AB határozat, ABH 2001, 484, 494.]
- [30] Erre tekintettel az Alkotmánybíróság gyakorlatában jellemzően a politikai jellegű közéleti szólások szabad kinyilvánítását tekinti a véleménynyilvánítás szabadsága legbensőbb védelmi körének [pl. 5/2015. (II. 25.) AB határozat, Indokolás [28]]. Ezekben az esetekben a véleménynyilvánítási szabadságból fakadó alkotmányjogi mércét különös szigorral szükséges érvényre juttatni, vagyis az ilyen jellegű szólások erősebb védelmet élveznek, és korlátozásuk csak a legszűkebb körben nyerhet igazolást [7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [45]].
- [31] Ennek megfelelően hangsúlyozza az EJEB is gyakorlatában, hogy a véleménynyilvánítási szabadság elsősorban a közügyekkel kapcsolatos véleménynyilvánításokat védi. Ezzel összefüggésben már régóta töretlen gyakorlata a bíróságnak, hogy az állam (közhatalom) működésére vonatkozó – politikai véleménynyilvánítások – kiemelt védelmet élveznek, mert ez a szabadság a demokratikus társadalom egyik alappillére. Hozzátette ehhez az EJEB azt is, hogy az ilyen véleménynyilvánítás mind a társadalmi haladásnak, mind az egyén kibontakozásának alapvető feltétele. [*Handyside kontra Egyesült Királyság* (5493/72), 1976. december 7., 49. bekezdés] Erre tekintettel a politikai véleménynyilvánítást korlátozó szempontokat megszorítóan kell értelmezni [*Dichand és mások kontra Ausztria* (29271/95), 2002. február 26., 37–38. bekezdés; *Cholakov kontra Bulgária* (20147/06), 2013. október 1., 29. bekezdés].
- [32] 1.3. Az Alkotmánybíróság értelmezésében ugyanakkor a közéleti kérdések köre szélesebb a politikai szólnál, illetve a közhatalmat gyakorló személyek tevékenységének bírálatánál. Ennek megfelelően a közéleti vita nem csak az állami és önkormányzati, a közhatalmi intézményrendszer működésének egészét fogja át, hanem felöleli az üzleti élet társadalmi felelősségvállalásának és az üzleti élet világában egyre sokasodó számban jelentkező közéleti kérdéseket (pl. környezetvédelmi, energiahatékonysági, munka-, és közlekedésbiztonsági kérdések) [14/2017. (VI. 30.) AB határozat, Indokolás [26]–[27]].
- [33] A kifejtett szempontokhoz mérten értékelte közéleti kérdésnek az Alkotmánybíróság a részben állami tulajdonosi részesedéssel bíró, nyilvánosan működő részvénytársaság vezető tisztségviselőjével szemben megindított büntetőeljárást, és annak a vállalat részvényárfolyamára gyakorolt hatásával kapcsolatos elemzést [3/2015. (II. 12.) AB határozat, Indokolás [27]].
- [34] Az Alkotmánybíróság hivatkozott határozataiban megjelenő szempontok az EJEB gyakorlatában is érvényesülnek. Az EJEB ugyanis több ítéletében rámutatott, hogy az EJE 10. cikke által védett véleménynyilvánítás szabadsága nem csak a politikai jellegű vitákra vonatkozik, hanem a jogvédelem kiterjed minden, a társadalmat érintő egyéb kérdések megvitatásának szabadságára is [*Thorgeirson kontra Izland* (13778/88), 1992. június 25., 61. bekezdés]. A politikai szólásszabadság különös védelmét ezért minden esetben alkalmazni kell, amikor a vitatott véleménynyilvánítás valamely társadalmi, vagy helyi közösséget érintő kérdésben, a közügyek megvitatása során hangzik el. [pl. *Bladet Tromsø kontra Norvégia* [GC] (21980/93), 1999. május 20., 58–60. bekezdés, 73. bekezdés; *Klein kontra Szlovákia* (72208/01), 2006. október 31., 47–48. bekezdés; *Cihan Öztürk kontra Törökország* (17095/03), 2009. június 9., 27–28. bekezdés; *Karsai kontra Magyarország* (5380/07), 2009. december 1., 35. bekezdés] Ezekben az ügyekben a vitában érintett személyek a közügyek vitathatósága okán válnak közszereplővé.

- [35] Az Alkotmánybíróság tehát – egyezően az EJEB gyakorlatában megjelenő szempontokkal – elismerte gyakorlatában, hogy „valamennyi közéleti párbeszéd igényt tarthat a közéleti vitákat és a közügyek vitatását megillető alapjogi védelemre” {14/2017. (VI. 30.) AB határozat, Indokolás [27]}.
- [36] 2. A véleménynyilvánítás szabadságának körébe tartozó közéleti vitákban érintett személyek alapjogainak védelme tekintetében kiemelt jelentőségű kérdés, hogy azokat mikor lehet megszorítóan értelmezni, milyen feltételekkel lehet korlátozni, és kollíziójuk esetén milyen szempontok alapján kell a prioritást meghatározni [30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 170.] Erre tekintettel az Alkotmánybíróság gyakorlatában egy összetett szempontrendszer dolgozott ki annak mérlegeléséhez, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága milyen szempontok szerint korlátozható, illetve hogy annak gyakorlása során az érintett személyek alapvető jogainak kollíziója során miként határozható meg az alapjogok prioritása.
- [37] Az Alkotmánybíróság ennek keretében következetesen hangsúlyozta, hogy a közéleti viták lényegi részét jelentik a közélet alakítóinak tevékenységét, nézeteit, hitelességét érintő megnyilvánulások. A társadalmi, politikai viták jelentős részben éppen abból állnak, hogy a közélet szereplői, illetve a közvitában résztvevők egymás elképzeléseit, teljesítményét és azzal összefüggésben egymás személyiségét is bírálják. Az Alkotmánybíróság ezért rámutatott, hogy „[a] közügyek vitatásának kiemelkedő alkotmányos jelentősége azzal jár, hogy a közéleti szereplők személyiségének védelmében a szólás- és sajtószabadság szűkebb körű korlátozása felel csak meg az Alaptörvényből levezethető követelményeknek. [...] E követelmények a büntetőjogi felelősségre vonáson túl a polgári jogi jogkövetkezmények tekintetében is irányadók” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [48]}.
- [38] A véleménynyilvánítás szabadságának védelme körében ezért meghatározó jelentősége van annak a kérdésnek, hogy meddig terjed egy közéleti vitában érintett személy túrészi kötelezettsége, vagy a másik oldalról: mennyiben korlátozhatja a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülését a közéleti vitában résztvevők személyiségének a védelme. Ennek a kérdésnek az értékelése során az Alkotmánybíróság jellemzően a következő szempontoknak tulajdonít meghatározó jelentőséget: a véleményt kifejező nyilvános közlés közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz-e (Indokolás [39] bekezdés és köv.); a nyilvános közlés közszereplést érint-e (Indokolás [44] bekezdés és köv.); a nyilvános közlés tényállítást vagy értékítéletet foglal-e magában (Indokolás [52] bekezdés és köv.); a nyilvános közlés sérti-e az érintett személy emberi méltóságát vagy jó hírnevét (becsületét) (Indokolás [57] bekezdés és köv.).
- [39] 2.1. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „[a] nyilvános közlés megítélése során elsőként arról szükséges dönteni, hogy az adott közlés a közügyekben való megszólalást, közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz-e, vagyis a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben. Ennek megítéléséhez pedig elsődlegesen a közlés megjelenésének módját, körülményeit és a vélemény tárgyát, kontextusát szükséges figyelembe venni. Így a közlést érintően vizsgálni kell a médium típusát, a közlés apropóját adó eseményt, illetve az arra érkező reakciókat és az adott közlésnek ebben a folyamatban játszott szerepét. További szempontként szükséges értékelni a kijelentés tartalmát, stílusát, illetve a közlés aktualitását, valamint célját. Amennyiben e körülmények értékelésével az állapítható meg, hogy a közlés a közügyek szabad vitatását érinti, úgy a közlés automatikusan a véleménynyilvánítási szabadság nyújtotta magasabb szintű oltalmat élvezzi” {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [39]}.
- [40] Az Alkotmánybíróság a 7/2014. (III. 7.) AB határozatban rámutatott arra is, hogy a nyilvános közlés megítélése során „mindenekelőtt arra kell tekintettel lenni, hogy mivel a politikai véleményszabadság fókuszában elsősorban maguk a közügyek, nem pedig a közszereplők állnak, a közügyekre vonatkozó szólások mindegyike fokozott védelem alá tartozik” (Indokolás [47]).
- [41] Erre tekintettel hangsúlyozza az Alkotmánybíróság, hogy a nyilvános közlés minősítése során jellemzően nem a véleménynyilvánítással érintettek személyéből kell kiindulni, hanem azt kell vizsgálni, hogy a közlés közügyek, közéleti kérdések vitatására vonatkozik-e. Lényegében e körülmény, vagyis a közéleti kérdések megvitatásának ténye – a konkrét vita erejéig – az a szempont, amely jellemzően meghatározza az érintettek személyi minőségét. A közszereplői minőség ezért a közéleti kérdések megvitatásával együttjáró közszereplés tényéhez kötött, amelyet mindig a konkrét helyzetben – a 13/2014. (IV. 18.) AB határozatban meghatározott szempontok alapján – szükséges értékelni.
- [42] Az Alkotmánybíróság ezért kiemeli, hogy a demokratikus döntéshozatali folyamatokban elengedhetetlen a nyilvános közéleti viták lefolytatása, és ennek során az eltérő álláspontok felszínre kerülése, azoknak a plurális demokrácia értékeit érvényre juttató megvitatása. Még akkor is, ha ennek során a vita felfokozott hangvételű,

és a vitában érintettek személyét éles támadás, kritika vagy bírálat éri. A közszereplésből fakadó közszereplői minőség lényegi ismérve ezért abban ragadható meg, hogy a konkrét helyzettől függően kiterjed minden olyan személyre, aki egy nyilvános közéleti vitában véleményformáló szerepben jelenik-e meg. Az Alkotmánybíróság e szempontokra tekintettel hangsúlyozta, hogy a közügyek megvitatása körében elhangzó véleménynyilvánítás és a rá vonatkozó védelem fókuszában elsődlegesen nem a szózással érintett személyek státusza áll, hanem az, hogy a megszólaló valamely társadalmi, politikai kérdésben fejtette ki nézeteit {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [47]}.

- [43] Az Alkotmánybíróság a fentiekben kifejtett szempontok alapján hangsúlyozza: annak mérlegelése során, hogy egy nyilvános közlés a véleménynyilvánítási szabadság védelmi körébe tartozik-e, elsődlegesen azt kell vizsgálni, hogy a közlés a közügyek szabad vitatását érinti-e. A nyilvános közlés jellegét nem a közléssel érintettek személyi minősége határozza meg, hanem éppen fordítva: a közlés tárgyához mérten kell vizsgálni az érintettek személyi minőségét. Ennek szempontrendszerét az Alkotmánybíróság az alábbiakban mutatja be részletesen.
- [44] 2.2. Abban az esetben, ha a nyilvános közlés a közügyek szabad vitatását érinti, az alkalmazandó alkotmányjogi mérce megállapításához szükséges annak további vizsgálata, hogy a közléssel érintett személy – az adott helyzetben – közszereplői minőségben érintett-e. Önmagában ugyanis az a tény, hogy egy nyilvános közlés közéleti jellegű, nem vonja automatikusan maga után azt, hogy az érintett személyek személyiségvédelme lecsökken. A közszereplői minőség megállapítása mindig egyedi mérlegelés tárgya.
- [45] Az Alkotmánybíróság már korai gyakorlatában utalt arra, hogy alapvetően a jogalkalmazói gyakorlat feladata annak meghatározása, hogy a véleménynyilvánítási szabadság gyakorlása mely közszereplők esetében zárja ki a büntetőjogi felelősség értékelése körében a jogellenesség megállapításának lehetőségét [36/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 219, 231.]. Az Alkotmánybíróság az 57/2001. (XII. 5.) AB határozatban – utalva az EJB gyakorlatára – megkülönböztette a politikusoktól és a tisztséget betöltő személyektől a „közéletben szereplő személyek” kategóriáját (ABH 2001, 484, 493.). Annak ellenére azonban, hogy az Alkotmánybíróság már a korai gyakorlatában utalt arra, hogy a közszereplők köre szélesebb a közhatalmat gyakorló személyek és a közszereplő politikusok körénél, nem alakult ki annak egyértelmű szempontrendszere, amely a közszereplői minőség megállapításának támpontjául szolgálja. Különösen indokolja azonban ennek a szempontrendszernek a jogalkalmazás számára történő egyértelművé tételét, hogy a megváltozott társadalmi viszonyok, különösen a telekommunikáció terjedése révén a közszereplői kör szélesedése figyelhető meg. Ennek tendenciának az eredményeként olyan személyeknek is lehetősége nyílik egy-egy közéleti vita aktív alakítójává válni, akik korábban – státuszuk alapján – nem tartoztak a közszereplő fogalmi körébe. Ezek a személyek az ún. kivételes közszereplők.
- [46] Ebben a körben külön kiemelés érdemel az a személyi kör, amely a médiában tevékenykedő, széles körben ismert személyeket foglalja magában (ún. médiaszereplők). Esetükben meghatározó szempontként merül fel a személyi minőségük vizsgálata során, hogy a különböző közéleti vitákban jelentős véleményformáló hatással lépnek fel, amely a nemzetközi tendenciák alapján egyre több országban alapozza meg a közszereplői minőségük elismerését.
- [47] A fentiekben kifejtettek alapján az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy a közszereplői minőség mindig egyedi mérlegelés kérdése. Ennek fő szempontjai a konkrét közéleti vita jellegéhez igazodnak. A közéleti vitában érintettek személyi minőségének vizsgálata során az elsődleges szempont ezért az, hogy a megszólaló valamely közéleti (társadalmi, politikai) kérdésben fejtette-e ki nézeteit. A közszereplői minőség mérlegelése során ugyanis nem hagyható figyelmen kívül, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának elsődleges funkciója a társadalmi, közösségi viták nyilvános lefolytatásának lehetősége.
- [48] A megszólalás tárgya (közéleti kérdés) ugyanakkor nem az egyedüli szempontja a nyilvános közléssel érintettek személyi minőségének megállapításához. Elengedhetetlen annak vizsgálata is, hogy az érintett önkéntes elhatározása folytán váljon a közélet alakítójává. A véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülése ugyanis kizárólag azokban az esetekben igazolható, amelyekben a résztvevők a saját döntésük alapján váltak a közügyek másoknál aktívabb alakítóivá, vállalva ezzel az érintett közösség nyilvánossága előtti értékeléseket és bírálatokat is. A közügyek vitatása körében ezért az őket érintő vagy minősítő, a személyüket támadó véleménynyilvánításokat nagyobb türelemmel kell tűrniük.
- [49] Jelentősége van továbbá annak is, hogy az érintett személynek milyen lehetőségei vannak arra, hogy a személyét, tevékenységét, nézeteit vagy hitelességét érintő megnyilvánulásokra reagálhasson. Kevésbé szorul véde-

lemre az a közéletben önként szerepet vállaló személy, aki mindenki másnál szélesebb körben és hatékonyabban tud élni a tömegkommunikációs eszközökkel a személyét ért támadásokkal szemben. Erre tekintettel hangsúlyozta az Alkotmánybíróság, hogy „azok a közszereplők, akik nyíltan vállalhatnak közéleti-politikai szerepet (szemben például egy bíró idevonatkozó lehetőségeivel), meg is tudják magukat védeni az alaptalan megnyilvánulásokkal szemben a nyilvánosság előtt. Erre minden lehetőség adott például egy választási kampány során az országgyűlési képviselőjelölteknek. A véleménynyilvánítás szabadsága tehát fokozottan érvényesül olyan értékítéletekkel kapcsolatban, amelyek a közügyekre vonatkozó vélemények ütközésében kapnak hangot, még akkor is, ha esetleg túlzóak és felfokozottak, netán képi (elvont) formában jelennek meg” {5/2015. (II. 25.) AB határozat, Indokolás [28]}.

- [50] A fentiekben kifejtett szempontok gondos mérlegelése elengedhetetlen annak eldöntése során, hogy egy nyilvános közéleti vitában részt vevők személyi minőségét a közéleti vita mennyiben határozza meg. Az Alkotmánybíróság ezért hangsúlyozza, hogy a közszereplői minőség megállapításának nem az a döntő szempontja, hogy az érintettnek mi a státusza, hanem az, hogy a közügyeket érintő, illetve közéletinek minősülő nyilvános vitában résztvevők önkéntes elhatározásuk folytán váltak-e a közügyek, a közélet alakítójává, rendszeres vagy időszakonként megjelenő szereplőjévé.
- [51] A fentiek alapján az Alkotmánybíróság kiemeli, hogy a közügyek megvitatása körében elhangzó véleménynyilvánítás és a rá vonatkozó védelem fókuszában elsődlegesen nem a szólással érintett személyek státusza áll, hanem az, hogy a megszólaló valamely társadalmi, politikai kérdésben fejtette ki nézeteit. A politikai jellegű vitákban megjelenők személyi minőségének vizsgálata során ugyanakkor az Alkotmánybíróság – jellemző gyakorlata alapján – a közszereplői minőség értékelése során jelentőséget tulajdonít annak a körülménynek, hogy a közléssel érintett személy közhatalmat gyakorol-e, vagy közszereplő politikusnak minősül-e {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [57]}. A közhatalmat gyakorló személyek és a közszereplő politikusok (ún. kiemelt közszereplők) esetében ugyanis a személyiségvédelem korlátozottsága mindenki máséhoz képest szélesebb. E személyi kör vonatkozásában ugyanis fokozottan érvényesül az a követelmény, hogy a bírálhatóság, a kritika megfogalmazásának lehetősége a közhatalom és a közhatalmat gyakorlók ellenőrzésének, ellenőrizhetőségének egyik legfőbb garanciája, amely egy plurális alapokra épülő társadalom demokratikus és nyílt működéséhez nélkülözhetetlen követelmény {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [39]}.
- [52] 2.3. Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján ezt követően abban szükséges dönten, hogy a nyilvános közlés értékítéletnek vagy tényállításnak tekinthető-e.
- [53] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a véleménynyilvánítás szabadsága kiterjed egyrészt az értékítéletet kifejező, az egyén személyes meggyőződését közlő megszólalásokra, függetlenül attól, hogy a vélemény értékes vagy értéktelen, helyes vagy helytelen, tiszteletre méltó vagy elvetendő. Másrészt a szólásszabadságnak részei a tényállást tartalmazó megnyilvánulások is, mert valamely tény közlése is kifejezhet személyes véleményt, továbbá tényközlések nélkül a véleményformálás ellehetetlenülne {3001/2018. (I. 10.) AB határozat, Indokolás [26]}.
- [54] A véleményszabadság gyakorlásának határai a közügyeket érintő kérdésekben aszerint különböznek, hogy az adott közlés értékítéletnek, avagy tényállításnak minősül-e. Az Alkotmánybíróság következetes értelmezése szerint az értékítéletekkel szemben a tényállítások mindig olyan konkrétumokat tartalmaznak, amelyek valósága bizonyítás útján igazolható, ellenőrizhető. Így a közügyeket érintő véleménynyilvánítás szabadsága a valószínű tények tekintetében korlátlanul, míg a hamis tény állításával vagy híresztelésével szemben már csak akkor véd, ha a híresztelő nem tudott a hamisságról és a foglalkozása által megkívánt körültekintést sem mulasztotta el {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [31]}.
- [55] Az Alkotmánybíróság rámutatott arra is, hogy a „közügyeket érintő értékítéletek szabad folyása biztosított, hiszen a tényállításokkal szemben az értékítéletek közös sajátossága, hogy igazságtartalmuk nem ellenőrizhető és nem igazolható. A közhatalom, illetve a közhatalmat gyakorlók ellenőrzése és a közvélemény tájékoztatása, figyelmének felhívása érdekében pedig bizonyos fokú túlzást, provokációt is magukban foglalhatnak. Éppen ez adja ugyanis a plurális és sokszínű demokratikus berendezkedésű társadalmak alapját” {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [40]}.
- [56] Ezzel egyezően hangsúlyozza az EJEB is, hogy „[a] 10. cikk nemcsak azokra az »információk«-ra vagy »eszmék«-re alkalmazandó, amelyek kedvező fogadtatásúak, vagy amelyeket ártalmatlannak, illetve közömbösnek tartanak, hanem azokra is, amelyek sértenek, megütközést keltenek vagy felkavarnak; ezek a pluralizmus, a tolerancia és a nyitottság követelményei, amelyek nélkül nem létezik »egy demokratikus társadalom«” [Oberschlick

kontra Ausztria (11662/85), 1991. május 23., 57. bekezdés]. Ugyanakkor az EJEB elismeri, hogy a sértés a véleménynyilvánítási szabadság által biztosított védelem körén kívül eshet, ha indokolatlan és rosszhiszemű hírnévrontásnak minősül, például ha a sértő nyilatkozat kizárólagos célja a sértés [*Skafka kontra Lengyelország* (43425/98), 2003. május 27., 34. bekezdés].

- [57] 2.4. Az alkotmányossági mérlegelés következő szempontja annak vizsgálata, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának védelmi körébe tartozó közlés érinti-e, és ha igen mennyiben (sérti-e) a közléssel érintett emberi méltóságát, illetve jó hírnevét (becsületét).
- [58] Az Alkotmánybíróság elsőként az 57/2001. (XII. 5.) AB határozatban vizsgálta a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását – az érintett személyek jó hírnevének, az emberi méltóságnak a védelme szempontjából – olyan vonatkozásban, hogy a korlátozás nem az állam bírálatával állt összefüggésben. Ebben a határozatban az Alkotmánybíróság a véleménynyilvánítási szabadság lehetséges korlátozásáról – a nemzetközi egyezményekkel és az EJEB gyakorlatában kialakult elvekkel összhangban – kimondta, hogy „a szabad véleménynyilvánítás jogának kitüntetett szerepe van, csak kevés joggal szemben kell engednie, ha pedig ezt a szabadságjogot törvény korlátozza, a korlátozást megszorítóan kell értelmezni. A véleménynyilvánítás szabadsága a közlés lehetőségét jelenti, ami nem függ a tartalomtól, annak esetleges káros, sértő jellegétől. Alkotmányos védelmet a véleménynyilvánítás a sajátosságainak megfelelően alakuló közvéleménnyel való kölcsönhatásban, a lehető legszélesebb körű tájékoztatás és tájékozódás keretében élvez. A magyar történelmi körülményekre tekintettel fejtette ki az Alkotmánybíróság, hogy politikai kultúra és egészségesen reflektáló közvélemény csak szabad vitában, öntisztulással alakulhat ki; aki gyalázkodik, magát bélyegzi meg, bírálatnak teszi ki magát.” (ABH 2001, 484, 492.)
- [59] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követően – az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel – a korábbi alkotmánybírói gyakorlathoz igazodva hangsúlyozta, hogy „a véleményszabadság határa mások emberi méltóságából fakadó becsület és jó hírnév védelme. Vagyis a véleményszabadság már nem nyújt védelmet az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső, így a magán-, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, amelyek célja a pusztá megalázás, illetve a bántó vagy sértő kifejezések használata, vagy más jogsérelem okozása [...]. Ezen kívül nem védelmezi a közéleti vitában kifejtett véleményt sem, ha az abban megfogalmazottak az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsúrlésében öltenek testet” {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [29]}.
- [60] Az Alkotmánybíróság az emberi méltóság korlátozhatatlan (más megfogalmazásban: lényegi és érinthetetlen) magját sértő, az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsúrlésében testet öltő megnyilvánulásnak tekintette például azt, hogy az érintetteket állatként (majomként), megalázó módon ábrázolták egy kampányfilmben {3122/2014. (IV. 24.) AB határozat, Indokolás [17]}. Az Alkotmánybíróság szerint az emberi mivolt benső lényegét feltétlenül megillető védelem sérelmét jelenti az is, ha például a szenvedő rendőr képmását nyilvánosan közzé teszik {28/2014. (IX. 29.) AB határozat, Indokolás [44]}.
- [61] Az Alkotmánybíróság tehát egy összetett szempontrendszeren keresztül mérlegeli, hogy a nyilvános közlés sérti-e a közéleti vitában érintett személy emberi méltóságát, vagy az abból fakadó jó hírnevét (becsületét). Ehhez hasonló összetett szempontrendszert dolgozott ki az EJEB is gyakorlatában. Ennek lényege szintén abban ragadható meg, hogy a közhatalmat gyakorló személyeknek magasabb a tűrési küszöbük a véleményekkel, kritikákkal szemben, mint a magánszemélyek esetén. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a közügyek vitatásával összefüggésben felmerült minden véleményformálási lehetőségnek ugyanolyan széles tere lenne.
- [62] Az EJEB a közhatalmat gyakorló személyek körén belül is különbséget tesz, hangsúlyozva, hogy a kritika lehetősége minden közhatalmat gyakorló személy esetén tágabb ugyan, de nem feltétlenül egyezik meg a politikusokra irányadó mércével [*Thoma kontra Luxemburg* (38432/97), 2001. március 29., 47. bekezdés]. Az EJEB gyakorlatában ezért például – az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom megóvása érdekében – a bírók magasabb szintű jogvédelmet kapnak a kritikákkal szemben. Ennek oka részben az is, hogy a bíróknak – szemben a politikusokkal – nincs lehetőségük a hivatali előírások miatt érdemi védekezésre a megfogalmazott kritikákkal szemben. [*Barfod kontra Dánia* (11508/85), 1989. február 22.; *De Haas és Gijssels kontra Belgium* (19983/92), 1997. február 24.; *Schöpfer kontra Svájc* (25405/94), 1998. május 20.] Más ügyekben felmerült az igazságszolgáltatás tág értelemben vett szereplőit – az ügyészt [*Perna kontra Olaszország* [GC] (48898/99), 2003. május 6.; *Raichinov kontra Bulgária* (47579/99), 2006. április 20.; *Aleksandr Krutov kontra Oroszország* (15469/04), 2009. december 3.] egy rendőrségi egységet [*Thorgeir Thorgeirson kontra Izland* (13778/88), 1992. június 25.], illetve

a rendőrség egy tagját [Pedersen és Baadsgaard kontra Dánia [GC] (49017/99), 2004. december 17.] – ért kritikáknak a véleménynyilvánítás szabadságával való összeegyeztethetőségének kérdése is.

- [63] 3. Összefoglalva a fentiekben kifejtetteket az Alkotmánybíróság és az EJEB gyakorlata alapján tehát a véleménynyilvánítás szabadsága nem az érintett személy státuszának a függvénye, vagyis önmagában nem dönti el az alkalmazandó alkotmányossági mérce kiválasztását. Tény ugyanakkor, hogy egyes esetekben a személyi minőség meghatározó jelentőséggel bír. Az Alkotmánybíróság ezért hangsúlyozza egyes határozataiban [pl. 1/2015. (I. 6.) AB határozat], hogy a közhatalmat gyakorlók és a közszereplő politikusok esetében státuszuk alapján jellemzően megállapítható, hogy a tevékenységüket, személyiségüket ért kritikák a közügyek vitatásához tartoznak. Ugyanakkor még e személyek esetén sem hagyható figyelmen kívül annak vizsgálata, hogy a konkrét bírálat valóban a közügyek, vagy a közérdeklődésre számot tartó kérdések szabad vitatásához kapcsolódik-e, illetve hogy – amennyiben indokolt a vizsgálat – sérti-e az emberi méltóságot a nyilvános közlés.
- [64] Az eljáró bíróságoknak ezért elsősorban azt kell vizsgálniuk, hogy az eljárásban érintett személyt érintő közlés bármilyen módon kötődik-e közvitához (lásd: Indokolás [39] bekezdés és köv.). Abban az esetben pedig, ha megállapítható, hogy a vizsgált közlés közügyek vagy a közélet egyéb kérdéseinek megvitatásához kapcsolódik, és az érintettek e közéleti vitában közszereplői minőségben vesznek részt (Indokolás [44] bekezdés és köv.), függetlenül attól, hogy az érintett közhatalmat gyakorló személy, vagy más státuszú személy, az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése alapján fokozott tūrés kötelezettség terheli a vele szemben megfogalmazott kritikával, bírálattal szemben. E tūrés kötelezettség részben a közlés tartalmához (tényállítást, értékítéletet) igazodik (Indokolás [52] bekezdés és köv.).
- [65] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint ugyanakkor fokozott körültekintéssel kell értékelni azt is, hogy abban az esetben is, ha a véleménynyilvánítás közügyek vitathatóságához kapcsolódik, az emberi méltóságnak az érintett személyek esetében is van „egy olyan lényegi, érinthetetlen magja, melyet az esetleges kritikát megfogalmazó személyek is kötelesek tiszteletben tartani” {3122/2014. (IV. 24.) AB határozat, Indokolás [17]}. (Indokolás [57] bekezdés és köv.) Ebből következően a vélemény szabadság már nem nyújt védelmet az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső, így a magán-, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, amelyek célja a pusztán megalázás, illetve a bántó vagy sértő kifejezések használata, vagy más jog sérelem okozása {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [62]; 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [40]; 3001/2018. (I. 10.) AB határozat, Indokolás [38]–[39]}.

V.

- [66] 1. Az Alkotmánybíróság már több határozatában is rámutatott, hogy az államnak az alapvető jogok védelmére vonatkozóan tevőleges védelmi kötelezettsége áll fenn [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés]. Ezzel összefüggésben az Alaptörvény 28. cikkének első mondata („[a] bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik”) a bíróságok – mint az igazságszolgáltatási funkció ellátásán keresztül állami hatalmat gyakorló közhatalmi szervek – kötelezettségévé tette, hogy az alapjogokat a magánjog alanyai közötti viszonyokban is érvényre juttassák. Ezzel a bíróságok ítélkező tevékenysége ténylegesen is alkotmányjogilag kötötté vált, tevőleges védelmi kötelezettségük keletkezett az alapjogvédelem terén.
- [67] Az Alaptörvény említett rendelkezései tehát azt a kötelezettséget róják a bíróságokra, hogy az elbírálandó ügyek alkotmányjogi aspektusát, alapjogi relevanciáját felismerjék, az érintett alapvető jogok tartalmát feltárják, és erre tekintettel értelmezzék és alkalmazzák konkrét jogvitákban a jogszabályokat. Amint az Alkotmánybíróság azt az alkotmányjogi panasz jogintézményével összefüggésében kifejtette: „[a] bírói döntések alkotmányosági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [68] Mindezek – amint ezt az Alkotmánybíróság már több esetben is hangsúlyozta – nem azt jelentik, hogy a bíróságoknak közvetlenül az Alaptörvény rendelkezéseire kellene alapítaniuk a döntéseiket, hanem azt, hogy az al-

kalmazandó jogszabályi rendelkezések értelmezése és a konkrét tényállásra való alkalmazása során figyelemmel kell lenniük a releváns alkotmányossági szempontokra {7/2013. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [33]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [20]}.

- [69] Az Alkotmánybíróság tehát egyértelművé tette azt, hogy a bíróságok kötelezettsége, hogy az alapvető jogokat a magánjog alanyai közötti viszonyokban is érvényre juttassák. Ezzel összefüggésben speciális helyzet a konkuráló alapjogi pozíciók esetén áll elő, vagyis amikor az alapjogi konfliktus a jogalanyok egymás közötti viszonyban merül fel azáltal, hogy az egyik magánszemély alapjogát a másik magánszemély alapjogának gyakorlása veszélyezteti. Az Alkotmánybíróság erre tekintettel kiemelte: a bíróságoknak ilyen esetekben közvetítő, kiegyenlítő szerepet kell betöltenie {14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [65]; 3312/2017. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [30]}. Ennek mércéjeként pedig az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy „[a] védelmi kötelezettség teljesítése során mind a törvényhozónak, mind pedig a jogalkalmazóknak figyelembe kell vennie azt, hogy egyik alapjog lényeges tartalma sem korlátozható, másrészt pedig arra kell törekedniük, hogy a konkuráló alapjogi pozíciók az arányosság elvének megfelelően kíméletes kiegyenlítésre, méltányos egyensúlyba kerüljenek (*fair balance, schonender Ausgleich*). Ezek tekintetében az Alkotmánybíróság továbbra is kontrollt gyakorol” {13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [55]}.
- [70] Abban az esetben tehát, ha a bíróságoknak olyan jogvitában kell eljárniuk, amelyben az alapjogi konfliktus a jogalanyok egymás közötti viszonyában merül fel azáltal, hogy az egyik magánszemély alapjogát a másik magánszemély alapjogának gyakorlása veszélyezteti, a fentiekben meghatározott szempontok szerint az érintett alapvető jogok védelmi körének feltárásával és az érintett alapvető jogok összemérésével („kíméletes kiegyenlítésével és méltányos egyensúlyba hozásával”) kell döntésüket meghozniuk. Ennek során a bíróságok számára lényeges szempont, hogy az érintett alapvető jogok lényeges tartalma nem üresíthető ki, és az alapvető jogoknak az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből fakadó védelmi kötelezettségét biztosítani kell.
- [71] 2. Az Alkotmánybíróság a IV. pontban (Indokolás [25] bekezdés és köv.) bemutatott alkotmányos mércéből kiindulva, a jelen alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló egyedi ügygel összefüggésben azt vizsgálta, hogy az eljáró bíróságok jogértelmezése biztosítja-e a konkuráló alapjogi pozíciók méltányos egyensúlyát, azok kíméletes kiegyenlítését. Ennek során az ügy érdemében azt mérlegelte, hogy az alkotmányjogi panasszal támadott bírói döntés összhangban áll-e az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében garantált véleménynyilvánítás szabadságával, továbbá az indítványozó által sérülni vélt emberi méltósághoz való joggal (Alaptörvény II. cikk) és a jó hírnévhez való joggal [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés].
- [72] 2.1. Az Alkotmánybíróság elsőként azt vizsgálta, hogy az indítványozó által kifogásolt – és a bíróságok által a személyiségi jog megsértése miatt indított perben elbírált – alperesi nyilatkozat közéleti vitában elhangzó véleménynek minősíthető-e, és így kiterjed-e rá a közügyek vitatását megillető magas szintű alkotmányos védelem.
- [73] Az alperes által tett – a perben vizsgált – nyilvános közlések egy közösségi oldalon bárki által megismerhető bejegyzésekben jelentek meg. A közlések tárgya közös, részben az indítványozó által az alperes ellen indított büntető- és polgári peres eljárások bírálata, részben pedig az indítványozó nyilvános mediaszereplésével összefüggésben megfogalmazott kritikák. Ez utóbbi körben az alperes részben a hazai sajtószabadság helyzetét elemezte, és ennek keretében fogalmaz meg kritikát. Ennek tartalma szerint egyesek „zavaros körülmények között jutnak köztévés szerződésekhez”.
- [74] Az eljáró bíróságok az indítványozó által kifogásolt nyilvános közléseknek a közéleti kötődését a következő szempontok szerint értékelték. Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy a peres felek között zajló – széleskörű közérdeklődésre számot tartó – vita az indítványozó médiatevékenységét érinti. Az ezzel kapcsolatos megnyilvánulások a társadalmi és szakmai vita jellegzetességeit hordozzák magukban, mert az indítványozó média tevékenységét kritikával illető alperessel szembeni fellépések formáját, szükségességét mutatják be kritikusan.
- [75] Az Alkotmánybíróság emellett kiemeli azt is, hogy az indítványozó széles körben ismert tevékenysége, az általa készített médiatartalmak olyan közéleti kérdéseket érintenek, amelyek a társadalomban jelentős véleményformáló hatásúak. E médiatartalmak kritikája és bírálata ezért a közélet alakítására véleményformáló hatással bír.
- [76] Az eljáró bíróságok vizsgálták továbbá az alperes közlésének módját, és rámutattak, hogy döntésük kialakítása során figyelembe vették a közösségi oldalakon megjelenő bejegyzések „műfaji sajátosságait”, valamint azt,

hogy „a választékosság és esztétikusság szempontjait tekintve az internetes bejegyzésekben megjelenő általános szóhasználat a sajtóban megjelenő szóhasználatól lényegesen eltér”.

- [77] 2.2. Az elsőfokú bíróság a peres felek személyi minőségének vizsgálatakor annak a szempontnak tulajdonított döntő jelentőséget, hogy az indítványozó „az ország egyik legismertebb, legjelentősebb médiaszemélyisége, ezért közszereplőnek minősül”. Az alperes vonatkozásában is megállapította, hogy olyan kiemelkedő és ismert médiaszemélyiség, akinek társadalmi megítélése elsősorban munkásságától és életvitelétől függ.
- [78] A másodfokú bíróság – egyetértve az elsőfokú bíróság ítéletében kifejtett indokokkal – szintén nem annak tulajdonított döntő jelentőséget, hogy az indítványozó közhatalmat gyakorló személy-e, vagy közszereplő politikus-e, hanem azt értékelte, hogy a médiában tevékenykedő, széles körben ismert személyként az indítványozó tevékenységét érintő kritika széles társadalmi érdeklődést, közéleti vitát vált ki.
- [79] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bíróságok az Indokolás [44]–[51] bekezdéseiben bemutatott alkotmányjogi szempontokat lényegében kifejezésre juttatták. Valóban meghatározó jelentősége annak van, hogy az indítványozó egy széles körben ismert személy, aki az általa készített és országosan jelentős nézettséggel rendelkező műsorokban fontos társadalmi kérdéseket mutat be, jelentősen befolyásolva ezáltal egy-egy területen a közéleti kérdések megvitatását. A személyi minősége vizsgálata során ezért ki kell emelni azt is, hogy az általa önként vállalt média tevékenysége, és ezáltal a közélet önként vállalt alakítása folytán kell a személyét ért kritikai megjegyzéseket az átlagosnál fokozottabban tűrnie. Így válik a konkrét helyzetben egyedi közszereplővé, amely nem azonos a kiemelt közszereplői (közhatalmi jogosítvánnyal rendelkező személyek, közszereplő politikusok) minőséggel.
- [80] 2.3. Következő kérdésként az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy a bíróságok az ügy alapjogi érintettségére tekintettel megalapozottan döntöttek-e arról, hogy az alperes véleménynyilvánítása tényállításnak vagy értékelésnek minősül-e.
- [81] Az indítványozó ügyében az eljáró bíróságok a perben vizsgált közléseket – amint erre a másodfokú bíróság ítéletében kifejezetten hivatkozott – az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésének alkotmányos tartalmára tekintettel vizsgálták. Ez alapján alakították ki azt az egyező álláspontjukat, hogy a „pszichopata” kifejezés használata az adott ügyben sem azok tartalma, sem megfogalmazás módja miatt nem alkalmas a jogsértés megállapítására. E körben a bíróságok döntő jelentőséget tulajdonítottak annak, hogy a vizsgált kifejezést az alperes nem orvosi értelemben használta. A másodfokú bíróság utalt arra is, hogy a köznyelvben bevett szokás e kifejezés hangoztatása annak minősítésére, amikor valaki nem azt csinálja, ami a másik félnek tetszik, vagy amit elvár. Ebből következően a perbeli bejegyzésekből nem az tűnik ki, hogy az alperes szerint az indítványozó a megjelölt betegségben szenvedne. Az alperes a kifogásolt kijelentéseket a vele szemben tanúsított indítványozói magatartás szubjektív értékeléseként fogalmazta meg. A bíróságok álláspontja szerint a „zavaros körülmények között” közlésmód ugyancsak egyértelműen véleménynyilvánításnak minősül, amellyel az alperes szintén a vele szemben tanúsított indítványozói magatartásra reagált.
- [82] A kifejtettek alapján az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az eljáró bíróságok az ügy alapjogi relevanciájára tekintettel, a kijelölt alkotmányos értelmezési mozgástér keretein belül – döntésüket megfelelően indokolva – alakították ki álláspontjukat.
- [83] 2.4. Végül az Alkotmánybíróság azt is megvizsgálta, hogy a bíróságok egybehangzó jogértelmezése nem terjesztette-e ki az alkotmányosan igazolható korlátokon túlra - az emberi státuszt közvetlenül megtestesítő emberi méltóság korlátozhatatlan magja sérelmére - a véleménynyilvánítás szabadsága védelmi körét.
- [84] Az eljáró bíróságok az alkotmányossági szempontokat felismerve és körültekintően mérlegelve jutottak arra a következtetésre az ítéletükben, hogy az indítványozónak – mint a perben vizsgált közlések vonatkozásában közszereplői minőségében érintett személynek – az átlagosnál jobban kell tűrnie a kritikai megjegyzéseket. Az elsőfokú bíróság utalva a 30/1992. (V. 26.) AB határozatban, a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatban, a 7/2014. (III. 7.) AB határozatban foglaltakra – kiemelte azt is, hogy fokozott védelmet élveznek az olyan értékítéletek, amelyek a közérdeklődésre számot tartó eseményekkel, személyekkel kapcsolatos véleményeket ütköztetnek, még akkor is, ha túlzóak és felfokozottak. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az adott ügyben vizsgált közlések meghökkentő, nyers, figyelemfelkeltő, vitriolos stílusú szövegek, de nem lépték át azt a határt, amelyet az indítványozónak – aki az ország egyik legismertebb, legjelentősebb médiaszemélyisége – a fokozott tűrés kötelezettség keretében még el kell viselnie.

- [85] 3. Az előző alpontokban elemzett szempontok kapcsán az Alkotmánybíróság ismételten hangsúlyozza, hogy a 3/2015. (II. 2.) AB határozatban rögzített elveknek megfelelően vizsgálata csak arra terjedt ki, hogy a bíróságok felismerték-e az ügy alapjogi vonatkozásait, és azokra figyelemmel, az érintett alapjog alkotmányos tartalmát érvényre juttatva értelmezték-e az alkalmazandó jogszabályokat. Nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe annak megítélése, hogy a bíróság döntése az ügyben meghozható egyedüli helytálló döntés-e, vagy hogy a bírói törvényértelmezés, a bizonyítékok mérlegelése, valamint az azokból levont következtetések helyesek-e. A bírói mérlegelés körében hozott ítéletek felülvizsgálata az Alkotmánybíróság Alaptörvényben biztosított alkotmányossági szempontú vizsgálati jogkörén kívül esik {hasonlóan pl. 3013/2016. (I. 25.) AB végzés, Indokolás [18]; 3221/2014. (IX. 22.) AB végzés, Indokolás [14]–[15]}.
- [86] Az Alkotmánybíróság a fentiekben kifejtettek alapján az alkotmányjogi panaszt az Alaptörvény II. cikk és VI. cikk (1) bekezdése vonatkozásában elutasította.

Budapest, 2018. április 23.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [87] A határozat rendelkező részét támogatom, az indokolás V. pontjában (Indokolás [66] bekezdés és köv.) foglaltakkal azonban – az alábbiakban kifejtettek szerint – részben nem értek egyet.
- [88] 1. Az „alapjog lényege az embereknek (szűkebb körben a jogi személyeknek) biztosított, az államhatalommal szembeni autonómia, lényegében a szabadság olyan köre, amelybe az állam nem léphet be és egyúttal garantálja, hogy más se léphessen be” {3091/2016. (V. 12.) AB határozat, Indokolás [14]}. Az alapvető jogok tehát az egyén szabadságának védelmére hivatottak az állami beavatkozással szemben, rendeltetésük az, hogy korlátok közé szorítsák a közhatalmat. Figyelemmel a 3091/2016. (V. 12.) AB határozat fent idézett megállapítására is, az alkotmányos alapjogvédelem lényege az, hogy az alapjogi jogosult a kötelezett – az állam – bármely, az alapjogok gyakorlását – normatív vagy egyedi döntések útján – korlátozó beavatkozása esetében közvetlenül az Alaptörvény által garantált jogok sérelmére hivatkozással részesülhessen jogvédelemben. E jogok tehát a kötelezettel szemben kikényszeríthetők. Az alapjogi igények érvényre juttatását szolgálja az alkotmányjogi panasz jogintézménye is, amely az Alaptörvényben biztosított jogok sérelme esetében mind a bírói döntések, mind az alkalmazott jogszabályok alkotmányossági kontrollját biztosítja (Abtv. 26–27. §). Ezek a megállapítások tehát az állam mint kötelezett és a személy mint jogosult – közvetlen és vertikális – alapjogi jogviszonyában érvényesek.
- [89] Más a megközelítés akkor, ha a személy alapjogait másik személlyel szemben kívánja érvényesíteni. Mellérendelt felek egymás közötti viszonyában ugyanis alapjogi jogosultról és alapjogi kötelezetttről – tehát alapjogi

jogviszonyról – nem beszélhetünk. Közvetlenül senki sem kötelezettje mások alapjogainak, az alapjogok ilyen helyzetben csak közvetetten érvényesülhetnek az alábbiak szerint.

- [90] Egyrészt magánjogi jogalanyok számára mások alapjogainak tiszteletben tartását – az általuk konkrét norma-kontroll tárgyává tehető – jogszabályi előírás teheti kötelezővé. A jogszabály tehát az Alaptörvény előírásait közvetíti ugyan, annak végrehajtására szolgál, de az Alaptörvény közvetlen alkalmazásáról ilyenkor nincs szó.
- [91] Másrészt az Alkotmánybíróság az alapjogok közvetett és horizontális hatályát állapította meg arra az álláspont-ra helyezkedve, hogy a jogszabályok a magánszemélyek egymás közti viszonyaiban általánosságban is az Alaptörvénnyel összhangban – az alapjogokra is tekintettel – értelmezendők: az „Alaptörvényben garantált szabadságok a magánjogi viszonyokban közvetett érvényesülést kívánnak, vagyis [...] az Alaptörvényből fakadó alapjogi követelmények végső soron a magánjog generálklauzuláin keresztül szolgálhatnak a magánfelek közötti jogviszonyok megítélés[é]nek alkotmányjogi mércéjeként” {3001/2016. (I. 15.) AB határozat, Indokolás [56]; vö. még: 8/2014. (III. 20.) AB határozat, Indokolás [56]; [64]–[66], illetve 34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [94]}. E felfogás alapja a bírói jogértelmezéssel szemben támasztott általános követelmény, amely szerint „[a]z Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvénynek ez a rendelkezése a bíróságok számára alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék {lásd pl. 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33] és 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}. Ebből a kötelezettségből következik, hogy a bíróságnak a jogszabályok adta értelmezési mozgástér keretein belül azonosítania kell az elé kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, és a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmeznie. A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [17]–[18]}.
- [92] Összefoglalva tehát mindez azt jelenti, hogy a bíróságok magánjogi jogviszonyokkal is érintett jogvitákban közvetlenül nem alapíthatják döntéseiket az Alaptörvény alapvető jogokat garantáló rendelkezéseire, és az ügy alapjogi relevanciája sem adhat alapot arra, hogy a bíróság eltérjen az előtte folyamatban lévő ügyben alkalmazandó jogi norma egyértelmű tartalmától. Az általános hatáskörű bíróságok ítélező tevékenységének alapjogi kötöttsége azt jelenti, hogy a bíróságoknak tevőleges védelmi kötelezettségük van az alapjogvédelem terén. Az alapjogi bírászkodás lényege az, hogy a bíróságoknak „az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések értelmezése és a konkrét tényállásra való alkalmazása során figyelemmel kell lenniük a releváns alkotmányossági szempontokra” {3312/2017. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [32]}. Az alapjogvédelem így a generálklauzulákon és a jogszabályok alaptörvény-konform értelmezésén keresztül szüremkedik be a magánjogi jogviszonyokba. Az Alkotmánybíróság az eddigiekben több esetben is szembesült a közvetett és horizontális hatályú alapjogi jogvédelem kérdésével.
- [93] Az indokolásban tett megállapítások szerint különös jelentőséghez jut a fent vázolt, közvetett alapjogi jogvédelem „a munkajogi jogviszonyokban, melyek bár alapvetően a magánjog rendszeréhez tartoznak, mégis aszimmetrikus természetűek”, tehát jellegadó sajátosságuk a felek egyenlőtlensége és a jogviszony alá-fölé rendelt jellege {14/2017. (VI. 30.) AB határozat, Indokolás [21]}. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság más, a felek pozíciója közti egyenlőtlenséget fel nem mutató jogviszonyok esetében is vizsgálta már a bírói döntésben elfogadott jogértelmezés és az Alaptörvény alapjogi értékrendjének összhangját {pl. a 3312/2017. (XI. 30.) AB határozatban egy személyiségi jogi perrel összefüggésben az Alkotmánybíróságnak „arról kellett döntenie, hogy az indítványozó magántitokhoz való jogával szemben kellő súlyú alkotmányos indok-e az alperest mint szülőt megillető kapcsolattartáshoz való jogának, valamint szülői felügyeleti és nevelési jogának [az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése, illetve a XVI. cikk (1) bekezdése] védelme, amely igazolhatja a magántitok korlátozását”, Indokolás [34]}.
- [94] Konkurráló alapjogok esetében a mérlegelést illetően – ahogyan arra többségi indokolás is utal – az Alkotmánybíróság arra mutatott rá, hogy az államnak, tevőleges védelmi kötelezettsége van. Eszerint amikor az alapjogi konfliktus a jogalanyok egymás közötti viszonyában merül fel, mert az egyik magánszemély alapjogát a másik magánszemély alapjogának gyakorlása veszélyezteti, az államnak közvetítő, kiegyenlítő szerepet kell betöltenie

{13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [50]; 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [65]}. Az Alkotmánybíróság a védelmi kötelezettség érvényre juttatásának mércéjeként kifejtette továbbá, hogy: „[a] védelmi kötelezettség teljesítése során mind a törvényhozónak, mind pedig a jogalkalmazóknak figyelembe kell vennie azt, hogy egyik alapjog lényeges tartalma sem korlátozható, másrészt pedig arra kell törekedniük, hogy a konkuráló alapjogi pozíciók az arányosság elvének megfelelően kíméletes kiegyenlítésre, méltányos egyensúlyba kerüljenek (*fair balance, schonender Ausgleich*). Ezek tekintetében az Alkotmánybíróság továbbra is kontrollt gyakorol” {13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [55]}. {Lásd összefoglalóan: 3312/2017. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [30]} Ilyen helyzetekben tehát az alapjogi pozíciókat – a jogosultak alapjogi védelmi igényeit és a hivatkozott alapjogok rendeltetését is – mérlegelve kell kijelölnie az Alkotmánybíróságnak az ügyben érintett alapjogok védelmi körét. A mérlegelés során szem előtt tartandó szempont, hogy az alapjogok érvényesüléséhez minimálisan szükséges mértékű védelmet mindkét fél számára biztosítani kell, a konkuráló alapjogok egyike sem üresíthető ki.

- [95] 2. Ahogy arra a többségi határozat indokolása több helyen is rámutat, a közéleti szólás – a társadalmi, közösségi viták nyilvános lefolytatásának a lehetősége – kiemelt védelmet élvez az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint. Ezért az Alkotmánybíróság kidolgozta azokat a bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálata során figyelembe veendő szempontokat, amelyeket mérceként a bírónak is szem előtt kell tartaniuk a jogértelmezés és a döntéshozatal során. A közéleti viták szabadságának az az egyik garanciája, hogy az eltérő álláspontok a vitában anélkül kerülhessenek felszínre és megvitatásra, hogy arra a felelősségre vonás árnyéka vetülne. Ezért az Alkotmánybíróság által kidolgozott speciális teszt értelmében a közéleti vitákban kifejtett vélemény érvényesülésének – a rendeltetésére és védelmi igényére tekintettel – a mérlegelés során nagyobb nyomatékot kell kapnia a személyiségi jogi perekben is. Ugyanakkor a vélemény szabadság sem korlátok nélküli: a közéleti vita szabadságának határvonalát végső soron az emberi státuszt közvetlenül megtestesítő emberi méltóság jelöli ki {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [62]; 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [29]}. Az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz alapján megvizsgálja, hogy a közéleti viták esetére kialakított speciális tesztet a bíróság megfelelően alkalmazta-e {lásd 3001/2018. (I. 10.) AB határozat, Indokolás [29]–[40]}.
- [96] E speciális mérce azonban a közéleti viták körén kívül eső szólás esetében nem alkalmazható. Ilyen esetekben a vélemény nyilvánítás határát a jó hírnév védelmére tekintettel a bírósági joggyakorlatnak kell kidolgoznia. Ebben a körben – amint az fentebb kifejtésre került – a bírónak arra kell törekedni, hogy a konkuráló alapjogi pozíciók az arányosság elvének megfelelően kíméletes kiegyenlítésre, méltányos egyensúlyba kerüljenek. Az Alkotmánybíróság e mérlegelésbe utóbb csak akkor avatkozik bele, ha a bíróság nem biztosítja a konkuráló alapjogok érvényesüléséhez minimálisan szükséges mértékű védelmet, tehát, ha valamelyik alapjog kiüresítésének a veszélye áll fenn (például amikor a megfogalmazott vélemény az érintett személy emberi státuszának teljes, nyilvánvaló és súlyosan becsmérő tagadásaként már az emberi méltóság korlátozhatatlan aspektusába ütközik). A szélső eseteket kivéve azonban a polgári jogok összemérése nem teszi szükségessé az alkotmánybírósi beavatkozást, a joggyakorlatot a polgári bíróság alakítja.
- [97] 3. Az Alkotmánybíróság az előtte folyamatban volt eljárásban közvetett, horizontális hatályú alapjogi vitát bírált el. Azt vizsgálta, hogy az alapjogi oldalról mellérendelt pozícióban lévő indítványozó felperes jó hírnévhez való joga és az alperes vélemény szabadsága a bíróság döntése révén „megfelelően kíméletes kiegyenlítésre, méltányos egyensúlyba” került-e. Az Alkotmánybíróság erre a kérdésre igenlő választ adott, amellyel a magam részéről is egyet értek.
- [98] Az ügy „újdonságát” – az általánosság szintjén – a határozatban „médiaszereplőként” megnevezett személyi kör vélemény szabadsággal szembeni „tűrés kötelezettségének” vizsgálata jelentette. Egyetértek részben azzal, hogy ez a személyi kör eltérő megítélést követel a közvéleményt formáló egyéb szereplőkhöz képest, másrészt pedig osztom a határozatban kimunkált, a speciális személyi kör sajátosságaihoz igazított megállapításokat a „tűrés kötelezettség” körében is.
- [99] Ugyanakkor véleményem szerint a konkrét ügyben arra a következtetésre kellett volna jutni, hogy a per tárgyává tett közlések („mindannyiunk életét megkeserítő pszichopata”, „zavaros körülmények között jutna köztévés szerződésekhez”, „egy médiapszichopata jogi terrorja”) nem képezik közéleti vita tárgyát. Olyan kijelentések voltak tehát, amelyek nem tartoztak a vélemény szabadság fokozott védelmi köréhez, ugyanakkor tartalmukat tekintve nem érték el az emberi méltóság korlátozhatatlan aspektusát, azaz nem vonták kétségbe az indítványozó felperes emberi mivoltát. Következésképpen a kijelentések nem tették szükségessé az Alkotmánybíróság

beavatkozását. Álláspontom szerint azok a megállapítások, amelyek szerint „az indítványozó médiatevékenységét érinti”, vagy, hogy az indítványozó „széles körben ismert tevékenysége, az általa készített médiatartalmak olyan közéleti kérdéseket érintenek, amelyek a társadalomban jelentős véleményformáló hatásúak” stb. elfedik azt a kérdést, hogy a szóban forgó ügyben történt megszólalásnak valójában nem is volt közéleti relevanciája, s ezért abban a közéleti szólások esetére kialakított speciális teszt sem volt alkalmazandó.

- [100] Álláspontom szerint tehát az indokolás [72]–[76] bekezdéseiben arra a következtetésre kellett volna jutnia az Alkotmánybíróságnak, hogy nem volt szó közéleti vitáról, majd ezt követően az alkotmányjogi panaszt azon az alapon kellett volna elutasítania, hogy a bírósági döntés egyértelműen az alapjogi pozíciók kíméletes kiegyenlítésére, méltányos egyensúlyba kerülésére törekedett, és abban nem volt felismerhető egyik konkuráló alapjog kiüresítése sem. Összességében tehát a bíróság – alapjogi oldalról eltérő indokok mentén, de végső soron – helyes döntést hozott.

Budapest, 2018. április 23.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [101] A határozat rendelkező részével és az indokolás jelentős részével egyetértek. Egy fontos értelmezési kérdésben, a közügyek vitája és a közszereplés kapcsolatát illetően azonban szükségesnek tartom az alábbiak tisztázását.
- [102] A szólásszabadság hatálya a nyilvános társadalmi kommunikációban megjelenő valamennyi közlésre (pl. a kereskedelmi szólásokra is) kiterjed, különösen erős alkotmányos védelmet biztosít azonban a közügyek vitájának körébe sorolható kifejezéseknek. Az alapjogi bíráskodás fontos értelmezési problémája tehát, hogy mely megszólalások tartoznak a közvitához és melyek nem. A határozat indokolása helyesen erősíti meg azt az alapvető tételt, hogy a szólásszabadság speciálisan védett köre meghatározásának (egyszersmind a személyiségvédelem szempontjaival való összehangolásának) fókuszában nem önmagában a véleménynyilvánítással érintett személy státusza áll, hanem az, hogy a megszólaló a közügyek vitájában fejtette-e ki gondolatait. Arra viszont már az e tételt tisztázó 7/2014. (III. 7.) AB határozat is rámutatott, hogy a közszereplői minőség korántsem veszíti el jelentőségét az alkotmányjogi mérlegelésben, csupán arról van szó, hogy nem tekinthetünk rá a problémát önmagában megoldó szempontként (Indokolás [47]–[48]).
- [103] Fontos kérdés tehát, hogy akkor, amikor egy véleménynyilvánítás közügyek vitájához tartozásáról – vagyis fokozott alkotmányos védelméről – döntünk, milyen szerephez jut a közszereplés szempontja. A jelen határozat indokolása néhány ponton arra utal, hogy miután megállapítottuk egy közlésről, hogy a közvita körébe sorolandó, a szólásszabadság erős védelméhez még döntést kell hoznunk arról is, hogy az érintett személy „közszereplőként”, önként vált-e érintettjévé a megszólalásnak. Az alkotmányjogi értékelésnek ez a logikája azonban nem állna összhangban sem az eddigi hazai gyakorlattal, sem pedig az EJB értelmezésével.
- [104] A közszereplői minőség ugyanis azon az alkotmányjogi mérlegelésen belüli egyik szempont, hogy a szóban forgó véleménynyilvánítás a közügyek vitájához tartozik-e. Ennek a mérlegelésnek sok szempontja van, ahogy arra a 13/2014. (IV. 18.) AB határozat rámutat (Indokolás [39]). Az ott kifejtett teszt összetettsége – amely valójában az egyedi ügy valamennyi tényezőjének gondos mérlegelésére szólít fel – jól érzékelteti, hogy egy szólás közügyekhez tartozása sokkal inkább az egyedi társadalmi körülményektől függ, semmint normatív definícióktól. A korábban említett alaptétel – ti. hogy a kérdés fókuszában a közügy, nem pedig az érintettek státusza áll – alapján a közszereplői (és közhatalom-gyakorló) minőség az egyik fontos, de önmagában nem perdöntő eleme ennek a kategorizálásnak. A közéleti véleménynyilvánításra vonatkozó alkotmányos szempontok ugyanis „egyfelől tágabb körben lehetnek irányadók, mint a közhatalom gyakorlóit vagy a hivatásszerűen közszereplést vállalókat érintő vélemények köre, másfelől viszont nem állítható, hogy a közéleti szereplőket érintő bármely – köztük a közügyekkel semmilyen kapcsolatban nem álló – közlést e szempontok szerint kell megítélni” (7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [47]).
- [105] Az értékelés logikájának jelentősége van. A határozat indokolása szerint a közszereplői minőségről azért kell a besorolást követően további döntést hozni, mivel a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülése „kizárólag azokban az esetekben igazolható, amelyekben a résztvevők a saját döntésük alapján váltak a közügyek másoknál aktívabb alakítóivá, vállalva ezzel az érintett közösség nyilvánossága előtti értékeléseket és bírálatokat

is” (Indokolás [48]). Ez azonban nincs így. Azt már a hazai gyakorlat is leszögezte, hogy a szólásszabadság fokozott védelme tágabb körben irányadó, mint a „hivatásos közszereplők” köre: „a közügyekre vonatkozó szólások mindegyike fokozott védelem alá tartozik, és ezáltal korlátozza az általa érintettek személyiségi jogainak védelmét. A személyiségvédelem korlátozottsága tehát nem csupán a hivatásszerűen közszereplést vállalók esetében érvényesülő szabály, hiszen a közügyek vitatása adott esetben – a konkrét társadalmi vita erejéig – annál szélesebb személyi kört érinthet” [7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [57]]. Arra pedig már a strasbourgi gyakorlat iránymutatása világít rá, hogy a sajátos mércék alkalmazásához adott esetben semmilyen, az érintetteket legalább *ad hoc* önkéntes közszereplővé minősítő körülmény azonosítására nincs szükség: az ominózus eset egyszeri norvég fókavadászainak például eszük ágában sem volt, hogy önkéntesen „közszereplést” vállaljanak vagy közvita érintettjévé váljanak – a fókavadászat kegyetlenségeiről legitim módon folyó társadalmi vitában személyiségvédelmük mégis korlátozottabbá vált [EJEB, *Bladet Tromsø és Stensaas kontra Norvégia* (21980/93), 1999. május 20.]. Más kérdés, hogy a személyiségvédelem az érintettektől függően különböző mértékben lehet korlátozott, de ez már a közügyek vitáján belüli mércék kérdése, nem pedig a szólásszabadság fokozottan védett területének lehatárolásáról szóló mérlegelés.

- [106] Összefoglalva: a jogalkalmazóknak az előttük fekvő ügy valamennyi körülménye – köztük az érintettek közhatalom-gyakorló, illetve (hivatásos vagy eseti) közszereplő minősége – alapján arról kell döntenüik, hogy az értékelendő véleménynyilvánítás a közügyek vitájához tartozik-e. Ha erre a kérdésre igenlő választ adnak, akkor a szólásszabadság alkotmányos szempontjai felerősödnek, és a véleménynyilvánítással érintettek személyiségvédelme mindenképp – azaz önkéntes közszereplésre utaló tényezők lététől függetlenül – korlátozottabbá válik. A közszereplő politikusok vagy épp a reflektorfényt untalan kereső médiaszemélyiségek esetében persze jóval nagyobb mértékben, mint a fókavadászsoknál, de ez már a közügyek vitáján belüli finomhangolt tesztek, nem pedig az alapvető kategorizálás kérdése.

Budapest, 2018. április 23.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1628/2016.

